

2. ทิศ 6 (Six Directions)

หลักธรรมว่าด้วยหน้าที่ของบุคคลในสังคม

1. ความหมายของทิศ 6

ทิศ 6 เป็นหลักธรรมสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ใน สังคาลสูตร (ทีมนิกาย ปาฏิภรรค) เพื่อสอนให้คฤหัสถ์รู้จักปฏิบัติหน้าที่ต่อบุคคลรอบตัวอย่างถูกต้อง

เดิมทีชาวอินเดียมีความเชื่อว่าการไหว้ทิศทั้งหกเป็นการบูชาเทวดาผู้รักษาทิศ แต่พระพุทธเจ้าทรงอธิบายว่า การบูชาทิศที่แท้จริง ไม่ใช่การกราบไหว้ทิศทั้งหก หากเป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อบุคคลที่เปรียบเสมือนทิศทั้งหกของชีวิต

กล่าวคือ เมื่อแต่ละฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ สังคมก็จะเกิดความสงบสุข ครอบครัวมั่นคง การงานเจริญ และพระพุทธศาสนาก็รุ่งเรือง

ความหมายของทิศทั้ง 6

ทิศ	บุคคลที่เปรียบเทียบ
ทิศเบื้องหน้า	บิดามารดา
ทิศเบื้องขวา	ครูอาจารย์
ทิศเบื้องหลัง	สามี-ภรรยา และบุตร
ทิศเบื้องซ้าย	มิตรสหาย
ทิศเบื้องต่ำ	ลูกจ้าง-นายจ้าง
ทิศเบื้องบน	พระสงฆ์และนักบวช
ทั้งหกทิศนี้ครอบคลุมความสัมพันธ์สำคัญของชีวิตมนุษย์	

1. ทิศเบื้องหน้า คือ บิดามารดา

เหตุที่เรียกว่า "ทิศเบื้องหน้า" เพราะบิดามารดาเป็นผู้ให้กำเนิด เลี้ยงดู และนำทางชีวิต เปรียบเสมือนผู้เดินนำหน้าลูก

หน้าที่ของบุตรต่อบิดามารดา (๕ ประการ)

1.1 เลี้ยงดูท่าน

เมื่อท่านแก่ชรา ลูกควรตอบแทนพระคุณ

- ดูแลสุขภาพ
- จัดหาปัจจัยสี่
- ไม่ทอดทิ้ง

1.2 ช่วยทำกิจธุระของท่าน

แบ่งเบาภาระ

- งานบ้าน
- งานธุรกิจ
- ดูแลเอกสาร
- พาไปโรงพยาบาล

1.3 ดำรงวงศ์สกุล

ประพฤติดี ไม่ทำให้ชื่อเสียงครอบครัวเสียหาย

1.4 ประพฤติตนสมควรแก่ทรัพย์มรดก

เป็นคนมีศีลธรรม

ขยัน

ซื่อสัตย์

รู้จักใช้ทรัพย์

1.5 ทำบุญอุทิศเมื่อท่านล่วงลับ

ระลึกถึงพระคุณ

ทำบุญอุทิศส่วนกุศล

สืบทอดคุณความดีของท่าน

หน้าที่ของบิดามารดาต่อลูก (5 ประการ)

1. ห้ามปรามจากความชั่ว
2. ส่งเสริมให้ทำความดี
3. ให้การศึกษา
4. ส่งเสริมให้ตั้งตัวได้
5. มอบทรัพย์มรดกตามสมควร

หลักธรรมสำคัญ

- กตัญญู
- กตเวที

- เมตตา
- ความเสียสละ

2. ทิศเบื้องขวา คือ ครูอาจารย์

ความหมาย ครูเป็นผู้ให้แสงสว่างทางปัญญา สอนทั้งวิชาความรู้และคุณธรรม

หน้าที่ของศิษย์ต่อครู (๕ ประการ)

2.1 ลูกต้อนรับ แสดงความเคารพ

2.2 เข้าไปหาเพื่อศึกษา ใฝ่เรียน ตั้งใจฟัง

2.3 เชื้อฟังคำสอน นำไปปฏิบัติ

2.4 ประนบัติช่วยเหลือ ช่วยงานตามสมควร

2.5 ตั้งใจศึกษา เรียนอย่างเต็มความสามารถ

หน้าที่ของครูต่อศิษย์

1. สอนให้ดี
2. ถ่ายทอดวิชาอย่างเต็มที่
3. ฝึกศิษย์ให้มีวินัย
4. แนะนำให้รู้จักคนดี
5. ส่งเสริมอนาคตของศิษย์

หลักธรรม

- ปัญญา
- วิริยะ
- ความเคารพ

3. ทิศเบื้องหลัง คือ สามีภรรยา

ความหมาย คู่ครองคือผู้ร่วมชีวิต อยู่เบื้องหลังคอยสนับสนุนกัน
สร้างครอบครัวร่วมกัน

หน้าที่ของสามีต่อภรรยา

1. ยกย่องให้เกียรติ
2. ไม่ดูหมิ่น
3. ไม่นอกใจ
4. มอบอำนาจในการจัดการบ้าน
5. จัดหาเครื่องแต่งกายและของใช้

หน้าที่ของภรรยาต่อสามี

1. จัดการงานบ้านดี
2. ดูแลญาติทั้งสองฝ่าย
3. ซื่อสัตย์
4. รักษาทรัพย์สิน
5. ขยันไม่เกียจคร้าน

หลักธรรม

- ฌราวาสธรรม ๔
- เมตตา
- ขันติ
- สัจจะ

4. ทิศเบื้องซ้าย คือ มิตรสหาย

ความหมาย เพื่อนคือผู้ร่วมเดินทางชีวิต มีอิทธิพลต่อความคิดและอนาคต

หน้าที่ต่อเพื่อน

1. มีน้ำใจ
 2. พุดดี
 3. ช่วยเหลือ
 4. วางตนเสมอกัน
 5. ซื่อสัตย์
-

หน้าที่ของเพื่อนแท้

1. ช่วยเหลือเมื่อเดือดร้อน
 2. ไม่ทอดทิ้ง
 3. เตือนเมื่อทำผิด
 4. ยินดีเมื่อเราได้ดี
 5. ร่วมทุกข์ร่วมสุข
-

หลักธรรม

- สังคหวัตถุ ๔
 - กัลยาณมิตร
-

5. ทิศเบื้องต่ำ คือ ลูกจ้างและนายจ้าง

เหตุที่เรียกทิศเบื้องต่ำ เพราะเกี่ยวกับการทำงาน เป็นรากฐานของเศรษฐกิจ

หน้าที่ของนายจ้าง

1. จัดงานเหมาะสมกับความสามารถ
 2. ให้ค่าจ้างเป็นธรรม
 3. ดูแลเมื่อเจ็บป่วย
 4. จัดสวัสดิการ
 5. ให้โอกาสพักผ่อน
-

หน้าที่ของลูกจ้าง

1. เริ่มงานก่อน
 2. เลิกงานหลัง
 3. ไม่ลักขโมย
 4. ทำงานเต็มกำลัง
 5. รักษาชื่อเสียงองค์กร
-

หลักธรรม

- ความซื่อสัตย์
- ความรับผิดชอบ
- ความกตัญญู

6. ทิศเบื้องบน คือ พระสงฆ์และนักบวช

ความหมาย พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจ นำประชาชนไปสู่ความดี

หน้าที่ของภคุหัตถ์

1. เมตตากายกรรม
 2. เมตตาวจีกรรม
 3. เมตตามโนกรรม
 4. ต้อนรับด้วยความเคารพ
 5. อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔
-

หน้าที่ของพระสงฆ์

1. ห้ามปรามจากความชั่ว
 2. แนะนำให้ทำความดี
 3. อนุเคราะห์ด้วยเมตตา
 4. แสดงธรรมที่ไม่เคยฟัง
 5. อธิบายธรรมที่เคยฟังให้เข้าใจ
 6. ชี้ทางไปสู่สุคติและความหลุดพ้น
-

หลักธรรม

- ศรัทธา
 - ทาน
 - ศีล
 - ภาวนา
-

ความสำคัญของทิศ 6 ในสังคมปัจจุบัน

แม้เวลาจะผ่านมากกว่า 2,500 ปี หลักทิศ 6 ยังคงทันสมัย เพราะครอบคลุมความสัมพันธ์หลักของชีวิต ได้แก่ ครอบครัว การศึกษา ชีวิตคู่ มิตรภาพ การทำงาน และศาสนา หากทุกฝ่ายต่างปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความรับผิดชอบ ความเคารพ และความเมตตา ย่อมลดความขัดแย้ง สร้างความไว้วางใจ และทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

สรุปทศ 6

ทศ	บุคคล	หน้าที่สำคัญ
เบื้องหน้า	บิดามารดา	กตัญญู ดูแล ตอบแทนพระคุณ
เบื้องขวา	ครูอาจารย์	เคารพ ใฝ่เรียน นำความรู้ไปใช้
เบื้องหลัง	สามี-ภรรยา	ซื่อสัตย์ ให้เกียรติ เกื้อกูลกัน
เบื้องซ้าย	มิตรสหาย	จริงใจ ช่วยเหลือ เตือนกันไปในทางที่ดี
เบื้องต่ำ	ลูกจ้าง-นายจ้าง	รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นธรรม
เบื้องบน	พระสงฆ์และนักบวช	อุปถัมภ์ด้วยศรัทธา และรับคำสอนเพื่อนำไปปฏิบัติ

บทสรุป

ทศ 6 เป็นหลักธรรมแห่งการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ตั้งอยู่บน **สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ** ซึ่งกันและกัน มิใช่ให้ฝ่ายหนึ่งเรียกร้อง แต่อีกฝ่ายหนึ่งเสียสละเพียงลำพัง เมื่อทุกคนทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ ทั้งครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน และพระศาสนา ย่อมเป็นรากฐานของสังคมที่สงบ มั่นคง และนำไปสู่ความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรม.